

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Emisja głosu jako zadanie dydaktyczne w procesie kształcenia studentów muzycznej edukacji artystycznej

Author: Hubert Miśka

Citation style: Miśka Hubert. (2015). Emisja głosu jako zadanie dydaktyczne w procesie kształcenia studentów muzycznej edukacji artystycznej W: H. Miśka (red.), "Z zagadnień emisji głosu" (s. 73-80). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

HUBERT MIŚKA

Uniwersytet Śląski • Katowice

Emisja głosu jako zadanie dydaktyczne w procesie kształcenia studentów muzycznej edukacji artystycznej

Czym jest emisja głosu? Dlaczego należy poznawać jej prawidłowe zasady? Czym grozi nieumiejętne posługiwanie się głosem? Na pytania te wiele osób szuka odpowiedzi. Szczególną grupę stanowią tutaj nauczyciele, dla których głos jest elementarnym narzędziem pracy. Niestety, dość często refleksja na ten temat przychodzi w momencie, kiedy po wielu latach niekontrolowanego wysiłku emisyjnego struny głosowe zaczynają odmawiać posłuszeństwa. Poradnie foniatryczne pełne są osób z dysfunkcjami głosu szukających pomocy i specjalistycznej porady. Niezwykle ważne staje się zatem właściwe kształcenie w zakresie emisji głosu tej właśnie grupy zawodowej.

Od kilku lat na prawie wszystkich kierunkach pedagogicznych zaczynają pojawiać się siatkach godzin formy zajęć związanych z elementami techniki głosowej, a nazywanej tam emisją głosu w kształceniu nauczycielskim. Jest to wynik dostrzegania problemu przez władze ministerialne, choć system dokształcania w tym zakresie pozostawia jeszcze wiele do życzenia.

Nieco lepiej sytuacja w zakresie emisji głosu wygląda na kierunkach muzycznej edukacji artystycznej. Ze względu na to, że prowadzę od wielu lat tego typu zajęcia na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, chciałbym krótko omówić ich charakter, jak również przedstawić kilka uwag na ten temat.

Weryfikacja

Pomimo likwidacji egzaminów wstępnych na studia niektóre jego elementy pozostały na kierunkach artystycznych. Solidną weryfikacją predyspozycji głosowych objęci byli przez jakiś czas kandydaci starający się o przyjęcie na I stopień edukacji artystycznej w zakresie sztuki muzycznej. Niestety, to sprawdzenie przestało właściwie obowiązywać, czyniąc niemożliwą pełną ocenę przydatności kandydata do zawodu nauczyciela¹. Niewymagane są już także obligatoryjne kiedyś zaświadczenia lekarza laryngologa lub foniatry potwierdzające brak przeciwwskazań do intensywnej pracy głosem. Wszystko to powoduje, że jakość materiału głosowego przyszłych studentów jest mocno zróżnicowana. Widzimy wśród nich osoby, które mają głos szkolony w instytucjach muzycznych², na wszelkiego typu kursach i zajęciach emisyjnych, są głosy wartościowe i zdrowe z natury, ale są też osoby niemające predyspozycji do pracy głosem choćby w charakterze nauczyciela. Także ciągle zmniejszająca się liczba kandydatów na ten kierunek studiów czyni problem jeszcze większym, zmuszając nierzadko zespoły kwalifikacyjne do przyjmowania na pierwszy rok osób o bardzo słabych warunkach głosowych.

Problemy w pierwszym okresie edukacji głosowej

Początkowy okres kształcenia w zakresie emisji głosu na kierunku muzycznej edukacji artystycznej stawia przed wykładowcą wiele zadań. Pierwsze zajęcia to zazwyczaj właściwa ocena predyspozycji głosowych, klasyfikacja rodzaju głosu i wstępna praca nad świadomością oddechową. Student rozpoczynający naukę śpiewu, choć dysponuje nieraz bardzo rozległym zakresem dźwięków, to najczęściej żaden z nich nie jest prawidłowo oparty na oddechu i nie jest dźwiękiem z rezonansem. Niezwykle ważne jest też w tym czasie uświadomienie przyjmowania prawidłowej postawy ciała podczas emisji. Problemem wstępnej fazy zajęć staje się też w wielu przypadkach tzw. głos gardłowy występujący u osób, które chcą w sposób sztuczny poszerzyć swoją skalę głosową, w wyniku czego forsują niskie dźwięki, chcąc nadać im mocniejsze brzmienie, bądź u osób usiłujących śpiewać wysokie tony spoza ich aktualnych możliwości głosowych. Czasem problem ten w wyniku wpływu mediów na upodobania muzyczne młodego pokolenia związany jest z naśla-

¹ Predyspozycje głosowe kandydata sprawdzane są w ogólnym egzaminie praktycznym.

² Głównie chodzi o uczniów lub absolwentów wydziałów wokalnych szkół muzycznych.

downictwem różnorodnych manier wokalnych wykonawców estradowych. Wszystko to czyni początkowy etap pracy nad świadomością emisyjną trudnym i odpowiedzialnym. Właściwe rozpoznanie i podjęcie odpowiedniego toru kształcenia decyduje o dalszych postępach w pracy nad głosem.

Formy kształcenia emisji głosu

Na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Śląskiego w programach studiów edukacji artystycznej w zakresie sztuki muzycznej w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym pojawia się kilka form zajęć związanych z pracą nad głosem:

1. Emisja głosu indywidualna prowadzona jednak w grupach 2- lub 3-osobowych (realizowana przez 4 semestry).

2. Improwizacja wokalna, czyli zajęcia z emisji głosu w ramach specjalizacji muzyka rozrywkowa (zajęcia prowadzone są przez 4 semestry).

3. Emisja głosu zbiorowa obejmuje zazwyczaj cały rocznik, obecnie ta forma związana jest z omawianym już wcześniej wymogiem prowadzenia zajęć w zakresie emisji głosu w kształceniu nauczycielskim i prowadzona jest na I roku przez 2 semestry.

4. Emisja głosu z metodyką, zajęcia prowadzone są na II roku i trwają przez 2 semestry.

Pośrednio z problematyką emisji głosu związane są także zajęcia w ramach zespołów wokalnych i chóru (na wydziale funkcjonują dwa: chór dydaktyczny i Chór Uniwersytetu Śląskiego Harmonia).

Wspomniane formy edukacyjne umożliwiają zdobycie właściwej wiedzy i umiejętności z zakresu prawidłowego posługiwania się głosem w mowie i śpiewie, a więc student poznaje budowę, a także działanie narządu mowy, zasady higieny głosu oraz prawidłowego oddechu i artykulacji. Ponadto poszerza znajomość podstawowej literatury wokalne oraz, co najistotniejsze, nabywa doświadczenia praktycznego w jej wykonywaniu, korzystając ze zbiorów: Ćwiczenia – Giuseppe Concone op. 9³ i op. 11, Ćwiczenia – Nicola Vaccai⁴, Wokalizy – Balthazar Lütgen⁵,

---

³ G. CONCONE: *Ćwiczenia op. 9 (na głos niski, średni i wysoki)*. Kraków 1977.

⁴ N. VACCAI: *Praktyczna metoda włoskiego śpiewu, (ćwiczenia na głos niski, średni i wysoki)*. Kraków 1973.

⁵ B. LÜTGEN: *Wokalizy na głos wysoki z fortepianem*. Kraków 1949.

także wybranych pieśni: Zygmunta Noskowskiego, Stanisława Moniuszki, Mieczysława Karłowicza, Fryderyka Chopina, Jana Sztwiertni⁶.

Należałoby zastanowić się też, czy nie powrócić w większym stopniu do wykorzystywania w czasie zajęć dostępnego w podręcznikach szkolnych wokalnego repertuaru? – choć coraz mniejsza liczba absolwentów trafia do pracy w szkolnictwie.

W dalszym procesie kształcenia naświetlone zostają zagadnienia związane z najważniejszymi koncepcjami pedagogicznymi oraz kierunkami rozwoju historii muzyki wokalnej. Ponadto student uczy się dokonywać oceny poprawności słuchanego śpiewu, samodzielnie projektować ćwiczenia głosowe oraz praktycznie rozwiązywać napotkane problemy emisyjne. Ma również możliwość zapoznania się z elementami warsztatu pracy nad rozwojem głosu oraz z zasadami korelacji obowiązującymi w różnorodnych zespołach wokalnych.

Elementy teoretyczne

Choć zajęcia z emisji głosu prowadzone są głównie na podstawie form praktycznych: ćwiczenia, warsztaty, czasem otwarte lekcje pokazowe, nie mogą się one odbywać bez podłoża teoretycznego. Świadome stosowanie zagadnień wokalnych opartych na konkretnej wiedzy naukowej skraca, moim zdaniem, okres prawidłowego formowania głosu. W procesie kształcenia emisyjnego studentów pojawia się więc sporo wiadomości z zakresu teorii związanej z zagadnieniami pracy nad głosem. Oprócz początkowych informacji anatomicznych włączamy także do zajęć elementy wykładów na temat higieny głosu, metod pracy w zakresie emisji zbiorowej, specyfiki dziecięcej emisji głosu, ważne jest też omówienie właściwej literatury przedmiotu, na podstawie której konieczne jest samodzielne przyswojenie przez studentów informacji dotyczących wskazanych tematów. Lista zalecanych pozycji metodycznych podzielona jest na część obowiązkową i uzupełniającą. Składają się na nią znane z pewnością nauczycielom emisji publikacje: Wiktora Bregy *Elementy techniki wokalnej*, Bogumiły Tarasiewicz bardzo popularna pozycja *Mówię i śpiewam świadomie*, Bogumiły Toczyskiej *Elementarne ćwiczenia dykcji*, Aleksandry Mitrynowicz-Modrzejewskiej *Fizjologia i patologia*

---

⁶ Z. NOSKOWSKI: *Pory roku – śpiewnik dla dzieci*. Warszawa 1986; S. MONIUSZKO: *Śpiewnik domowy. Antologia pieśni na głos z fortepianem*. Warszawa 1988; M. KARŁOWICZ: *Pieśni*. Kraków 1984; F. CHOPIN: *Pieśni i piosnki*. Kraków 1958; J. SZTWIERTNIA: *Pieśni na głos z fortepianem*. Oprac. H. MIŚKA. Cieszyn 2009.

głosu, Ireneusza Łukaszewskiego *Zbiorowa emisja głosu*, Jadwigi Gałęskiej-Tritt *Kształcenie głosu dziecka w śpiewie zespołowym*, Franciszki Martiensena-Lohmanna *Kształcenie głosu śpiewaka*⁷.

Wykorzystujemy również podczas zajęć prace Profesora Alojzego Suchanka, niegdyś pracownika Instytutu Muzyki, prowadzącego przez wiele lat ćwiczenia i wykłady z emisji głosu (*Powszechne kształcenie głosu jako problem pedagogiczny* czy wydany w 1978 roku skrypt *Kształcenie głosu nauczycieli wychowania muzycznego*)⁸.

Osobiście polecam także studentom cenne merytorycznie a nieco już dzisiaj archiwalne wydawnictwo: *Główne zagadnienia metodyczne nauki śpiewu w szkole powszechnej*⁹, autorstwa zapomnianego a wybitnego muzykologa i metodyka Karola Hławiczki. Przewodnik ten został wydany po raz pierwszy w 1925 roku w Cieszynie, gdzie autor był wykładowcą w Seminarium Nauczycielskim. Hławiczka pełnił w okresie międzywojennym funkcję inspektora do nauki śpiewu i muzyki w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydał wiele podręczników i śpiewników szkolnych między innymi autorski *Solfeż polski*, podręcznik czytania nut głosem, oparty na polskiej pieśni ludowej. O jego popularności niech świadczy fakt, że do roku 1939 jego pierwsza część doczekała się aż 19 edycji. Na *Solfeżu polskim* Hławiczki wzorowali się Anglicy, wydając na uniwersytecie oxfordzkim zbiór *The folk song*¹⁰.

Sposoby prezentacji artystycznej

Nieodłącznym elementem edukacji artystycznej (w tym także wokalne) studentów jest forma prezentacji koncertowej. Dość często wraz z wy-

---

⁷ Zob. W. BREGY: *Elementy techniki wokalne*. Kraków 1974; B. TARASIEWICZ: *Mówię i śpiewam świadomie. Podręcznik do emisji głosu*. Kraków 2003; B. TOCZYSKA: *Elementarne ćwiczenia dykcji*. Gdańsk 2000; A. MITRYNOWICZ-MODRZEJEWSKA: *Fizjologia i patologia głosu*. Kraków 1958; I. ŁUKASZEWSKI: *Zbiorowa emisja głosu*. Warszawa 1977; J. GAŁĘSKA-TRITT: *Kształcenie głosu dziecka w śpiewie zespołowym*. Warszawa 1985; F. MARTIENSEN-LOHMANN: *Kształcenie głosu śpiewaka*. Kraków 1953.

⁸ A. SUCHANEK: *Powszechne kształcenie głosu jako problem pedagogiczny*. Katowice 1989; IDEM: *Kształcenie głosu nauczyciela wychowania muzycznego*. Katowice 1978.

⁹ K. HŁAWICZKA: *Główne zagadnienia metodyczne nauki śpiewu w szkole powszechnej*. Cieszyn 1925.

¹⁰ E. ROSNER: *Materiały do bibliografii Karola Hławiczki*. „Warta” [Bielsko-Biała] 1989; D. KADŁUBIEC: *Nad dziełem Karola Hławiczki*. „Zwrot” 1976, nr 10; R. GABRYŚ: *Karol Hławiczka*. „Poglądy” 1972, nr 22 s. 2.

stępami pojawia się zjawisko tremy. Staramy się podczas zajęć uświadamiać słuchaczom, w jaki sposób w czasie emitowania głosu pozbywać się napięcia ciała, które może być spowodowane zdenerwowaniem, strachem, a także innymi czynnikami. Napięcie takie często wynika także z braku wiary we własne umiejętności głosowe. Koncerty wokalne, solowe i zespołowe odbywają się na terenie uczelni lub są realizowane na rzecz środowiska, często także studenci biorą udział w festiwalach i konkursach w kraju i poza jego granicami. Wielokrotnie nasi akademicy wokaliści solo lub w zespołach chóralnych uzyskiwali nagrody i wyróżnienia, rywalizując z najlepszymi ośrodkami studenckimi.

Zakończenie ostatniego modułu w ramach kształcenia indywidualnej emisji głosu związane jest również z realizacją koncertową. Student w ramach zaliczenia wykonuje solo z towarzyszeniem instrumentu dwa ćwiczenia oraz wokalny utwór o charakterze artystycznym. Popis ma charakter otwarty, a więc jest dostępny dla wszystkich i cieszy się ogromnym zainteresowaniem. Podobnie podsumowywane koncertowo zostają także inne zajęcia emisyjne, chóry czy zespoły wokalne.

Udziałem studentów stają się także przygotowywane przez Instytut wokalne nagrania płytowe, w większości w ramach zespołów chóralnych, choć także czasem powierza się studentom role solistów. Wszystko to powoduje, że młodzież dostrzega w śpiewie artystyczne wyzwanie i z pewnością naturalną przyjemność.

Podsumowanie

Podsumowując niniejsze rozważania, należy stwierdzić, iż celem nauki emisji głosu na kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej jest nabycie przez studentów wiedzy i umiejętności gwarantujących prawidłowe posługiwanie się głosem w przyszłej pracy zawodowej z zachowaniem pełnej higieny. Podczas zajęć student przyswaja więc zasady właściwej techniki oddechowej, uczy się prawidłowej realizacji spółgłosek i samogłosek w śpiewie i w mowie oraz poznaje literaturę metodyczną z zakresu emisji głosu. Na podstawie wybranych ćwiczeń i materiałów nutowych uczy się prawidłowego posługiwania się rejestrami głosowymi, umiejętności kontrolowania natężenia i barwy dźwięku, dobrej dykcji, właściwego frazowania, a także technik wzmocnienia głosu poprzez wykorzystanie rezonatorów głosowych.

W trosce o to, aby proces kształcenia studentów w zakresie emisji uczyńć jeszcze bardziej efektywnym, konieczna jest stała ocena systemu edukacji głosowej, dokonywanie właściwych zmian i poszukiwanie nowych rozwiązań. Wprowadzane od ponad roku do polskiego szkolnictwa wyższego Krajowe Ramy Kwalifikacji stworzyły na nowo okazję do określenia efektów kształcenia także w zakresie emisji głosu.

Niezwykle istotne wydaje się wprowadzenie bardziej selektywnej oceny predyspozycji głosowych potencjalnych kandydatów na studia warunkujące ich dalszy rozwój wokalny. W dobie wszechobecnych oszczędności na uczelniach ważna jest też weryfikacja form prowadzonych zajęć i sensowna liczebność grup. Merytorycznie uzasadnione byłoby również przygotowanie specjalistycznego skryptu do zajęć z emisji głosu dla studentów edukacji artystycznych (nie tylko muzycznej) w ramach publikacji Wydziału Artystycznego.

Na zakończenie chciałbym się podzielić nieco szerszą refleksją związaną z omawianym kierunkiem studiów. Od wielu lat pedagodzy i muzyczne środowiska akademickie domagają się zwiększenia liczby godzin przedmiotu muzyka w szkołach podstawowych i gimnazjalnych oraz wprowadzenia go jako obowiązkowego w liceach. Nieliczne formy zajęć muzyki w placówkach oświatowych to problem w zatrudnianiu naszych absolwentów, a co za tym idzie przyszłość naszego kierunku na rynku studiów wyższych wydaje się mocno niepewna.

HUBERT MIŚKA

Voice Production as a Didactic Task in the Process of Teaching of Artistic Education Students

S u m m a r y

The article constitutes a description of issues concerning voice production training, taught at the University of Silesia as a part of the artistic education in music program. The author, who has a long-standing experience in teaching classes on the subject, presents particular elements of both theoretical and practical education regarding vocal training. Moreover, the author evaluates the importance of particular elements in vocal training, emphasising the necessity of change and innovation to achieve the aims of the education process.

Key words: education, voice production

HUBERT MIŠKA

Die Stimmbildung als eine didaktische Aufgabe im Prozess der künstlerischen Ausbildung

Zusammenfassung

Der Artikel handelt über den Gesangsunterricht, der an der Schlesischen Universität im Rahmen des Studiengangs: künstlerische Ausbildung im Bereich der Musik Kunst erteilt wird. Als Lehrer, der seit mehreren Jahren solchen Unterricht gibt, stellt der Verfasser die einzelnen Elemente der theoretischen und praktischen Arbeit an der Stimme dar. Er beurteilt dabei diese Elemente hinsichtlich deren Wichtigkeit im Stimmbildungssystem und betont die Notwendigkeit, richtige Veränderungen vorzunehmen und nach neuen Lehrmethoden zu suchen.

Schlüsselwörter: Bildung, Stimmbildung